

Н. М. Лобенко,

методист лабораторії-центру зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

КАТАЛОГ ДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДИК «САМООЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ ПЕДАГОГА»

Сучасна школа потребує успішного вчителя й фахівця, який не лише організовує процес пізнання учнів та розкриває їхній потенціал, а й повсякчас працює над особистим і професійним зростанням: систематично підвищує кваліфікацію, ознайомлюється з новітніми методами та підходами до навчання, удосконалює вміння застосовувати інноваційні технології в освітньому процесі та розвиває навички, спрямовані на взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу. Звісно, заклад освіти сприяє професійному розвитку вчителів шляхом організації семінарів, тренінгів, курсів підвищення кваліфікації, участі в науково-практичних конференціях тощо. Проте, крім участі в зазначених заходах, *важливим елементом професійного зростання педагога є ще й вміння аналізувати себе, здійснювати самооцінювання* – процес, за допомогою якого освітянин дає оцінку власним компетентностям, знанням та ефективності використання методів навчання.

Що спонукає вчителя здійснювати самооцінювання професійного рівня? *По-перше*, інтерес до себе, прагнення розібратися у своїх перевагах і недоліках як професіонала й розширити кругозір. *По-друге*, необхідність самооцінювання виникає тоді, коли вчитель виявляє дисбаланс між своєю працею та її результатами, що також стимулює процес пізнання себе. *По-третє*, прагнення оцінити себе активізується внаслідок критичних зауважень інших щодо себе: адміністрації, колег, батьків, іноді й учнів. *По-четверте*, стимулами самооцінювання можуть бути мотиви професійного саморозвитку: самоствердження, самовдосконалення, самоактуалізація. Іншими словами, педагог пізнає себе для того, щоб істотно поліпшити свою діяльність, особистісно зростати, досягти в роботі значних результатів.

Зазначимо, що самооцінювання вчителя не є новим поняттям в педагогіці, оскільки його давно використовують як один зі способів професійного зростання. Однак вимоги до якості освіти зростають, тому перед педагогами постають нові виклики. У зв'язку з цим самооцінювання вчителів стає ще більш актуальним, а сучасні технології та методики дозволяють зробити цей процес більш ефективним та цілеспрямованим. Це й зумовлює необхідність створити таку форму компенсаторної освіти в системі підвищення кваліфікації, як онлайн-каталог діагностичних методик «Самооцінювання професійного рівня педагога», важливим аспектом якої є достовірність результатів, оскільки таке діагностування забезпечує об'єктивну оцінку щодо рівня професійного розвитку вчителя.

Каталог діагностичних методик міститиме зібрання різноманітних корисних інструментів для оцінювання професійної діяльності вчителів, які застосовуються для самооцінювання та розвитку особистісних та професійних компетенцій. Він є

цілісним, оскільки передбачає комплексний підхід до самооцінювання професійного рівня вчителя та базується на використанні тестових методик – методі оцінювання професійної компетентності вчителів за допомогою тестів. *Така методика має декілька переваг:*

- дозволяє стандартизувати процедуру оцінювання, що забезпечує більш об'єктивну оцінку;
- дає можливість зібрати велику кількість даних, що дозволяє більш точно оцінити професійні навички вчителя;
- тести можна використовувати як інструмент для виявлення проблем вчителя та недоліків у його роботі, що дозволяє вчасно реагувати та вдосконалювати педагогічну діяльність.

Кожна з діагностичних методик спрямована на оцінювання конкретного аспекту професійної діяльності освітянина: педагогічної майстерності, міжособистісної взаємодії з учнями, батьками, керівниками закладів освіти (учасниками освітнього процесу), знань з предмета тощо.

Мета створення каталогу – забезпечити потреби педагогічних працівників в онлайн-ресурсах для самооцінювання загальних і фахових компетентностей, що спрямовуватиме на подальшу активність щодо подолання прогалин у власному професійному розвитку відповідно до професійних стандартів педагогічної діяльності.

Створення такого каталогу сприятиме:

1. *Визначенню освітніх втрат у професійному розвитку вчителя.* Діагностичні методики допоможуть педагогу зосередитися на тих аспектах своєї роботи, які потребують удосконалення, а також розвивати власні професійні компетентності та вдосконалювати свої навички.
2. *Покращенню якості навчання.* Методики дадуть можливість педагогу оцінити свою діяльність під час освітнього процесу. У результаті це сприятиме підвищенню якості навчання та досягненню учнями більш високих результатів.
3. *Підвищенню мотивації вчителя.* Діагностичні роботи дозволять учителю отримати об'єктивну оцінку своєї діяльності та зосередитися на розвитку тих компетенцій, які потребують удосконалення.
4. *Адаптації до нових вимог.* В умовах реалізації освітньої реформи змінюються вимоги до вчителів, пов'язані із ухваленням нових стандартів, впровадженням технологій тощо. Важливо досліджувати, наскільки учитель адаптувався до цих змін та працює над удосконаленням своїх професійних навичок відповідно до нових вимог.

Завдання, визначені авторами ідеї створення каталогу:

- розробити для вчителів-предметників (української мови і літератури, математики, історії, іноземних мов, біології, хімії, фізики, географії,

зарубіжної літератури, мистецтва, трудового навчання та ін.) інструментарій для здійснення самооцінювання;

- розмістити розроблені діагностичні методики в Google Формі.

Розроблятимуть каталог діагностичних методик методисти лабораторії-центру ЗНО та моніторингу якості освіти в співпраці з педагогічними та науково-педагогічними працівниками структурних підрозділів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Він буде розміщений на сайті інтернет-школи «Навчально-методичний супровід внутрішньої системи забезпечення якості освіти» (<https://monitoringck.com.ua/>).

Зауважимо, що створення каталогу діагностичних методик самооцінювання вчителів є лише одним із етапів у процесі підвищення якості навчання, стимулювання розвитку професійних компетенцій та підвищення мотивації вчителів до самовдосконалення.

Каталог діагностичних методик «Самооцінювання професійного рівня педагога»

Каталог буде наповнений діагностичними тестовими методиками, що міститимуть три складники: педагогічний, психологічний та фаховий.

Педагогічний складник – це частина тестової методики, яка спрямована на збір інформації про педагогічну діяльність учителя. Завдяки цьому можна отримати важливу інформацію про роботу педагога, його професійні знання, досвід та педагогічні навички.

Цей складник міститиме запитання, що стосуються:

компетентностей: оцінка рівня педагогічної майстерності вчителя та здатності формувати знання та вміння учнів;

- організаційних навичок: оцінка здатності вчителя до організації навчального процесу, розподілу часу, установлення регламенту, управління класом тощо;

- методики навчання: аналіз використання вчителем різних методик та прийомів навчання для досягнення найкращих результатів;

- комунікативності: оцінка здатності вчителя до побудови діалогу з учнями та їхніми батьками, створення позитивної атмосфери в класі тощо;

- оцінювання та зворотного зв'язку: оцінка правильності та об'єктивності оцінювання учнів, а також здатності вчителя до пояснення критеріїв оцінювання, надання рекомендацій (зворотний зв'язок) з метою підвищення результатів навчання;

- ефективності: оцінка рівня ефективності вчителя щодо досягнення ним навчальних цілей, упровадження нових методик та технологій у навчальний процес;

- роботи з батьками: оцінка здатності вчителя до співпраці з батьками учнів, інформування їх про результати навчання дітей з метою удосконалення освітнього процесу;

- самовдосконалення: оцінка здатності вчителя до самовдосконалення, пошуку нових методів та підходів у навчанні, до участі в професійних заходах та курсах підвищення кваліфікації;

- творчості: оцінка здатності вчителя до творчого підходу під час навчання й вирішення завдань, пошуку нестандартних рішень та інновацій;
- використання технічних засобів: оцінка здатності вчителя до використання технічних засобів в освітньому процесі, сучасних технологій та програмного забезпечення тощо.

Зазначимо, що подано лише орієнтовний перелік напрямів запитань, що можуть бути використані в методиці. Він може змінюватися й доповнюватися, урахуовуючи мету й контекст діагностування. Такі запитання дозволяють учителю оцінити свою здатність до організації робочого процесу, комунікації з колегами, учнями та їхніми батьками, додаткової підтримки для здобувачів освіти з проблемами в навчанні тощо. Результати діагностування можуть стати основою для розробки індивідуального плану професійного розвитку вчителя, а також допомогти керівництву школи в роботі з педагогічним колективом.

Психологічний складник діагностування – це частина методики, яка містить запитання, спрямовані на збір інформації про психологічний стан та особистісні особливості вчителя. Завдяки цьому можна отримати важливу інформацію про самопочуття педагога, його психологічний стан та фактори, які найбільше впливають на нього, щоб надалі спланувати додаткові заходи з метою підвищення психологічного комфорту й емоційної стійкості учителя та його ефективності.

Цей складник міститиме запитання та оцінки з таких аспектів:

- емоційна стійкість: оцінка здатності вчителя керувати власними емоціями, справлятися зі стресом та викликами, а також впливати на емоційний стан учнів;

- емпатія: оцінка здатності вчителя сприймати та розуміти почуття учнів, бути відкритим та співчутливим до них;

- мотивація (внутрішня мотивація): оцінка мотиваційних чинників, які впливають на прагнення вчителя професійно зростати;

- комунікабельність: оцінка здатності вчителя до ефективної комунікації з учнями, їхніми батьками та колегами, адміністрацією закладу освіти тощо;

- самооцінка: оцінка здатності вчителя до адекватної оцінки своїх знань, навичок та умінь;

- адаптивність: оцінка здатності вчителя швидко адаптуватися до змін в освітньому процесі та пристосовуватися до потреб учнів;

- співпраця та розв'язання конфліктів: оцінка здатності вчителя до співпраці з колегами та іншими працівниками закладу освіти, до розвитку спільних проєктів та ініціатив;

- конструктивна критика: оцінка здатності вчителя до сприйняття конструктивної критики та здійснення самокритики;

- психологічний клімат: оцінка здатності вчителя створювати сприятливий психологічний клімат у класі, де учні відчують себе комфортно та сприймають цікаве навчання як важливу діяльність.

Щоб анкетування було максимально ефективним, нам важливо розробляти запитання та формулювати їх таким чином, щоб вони відображали основні аспекти професійного вчителя. Звісно, ці й подібні питання допоможуть учителям оцінити свій психологічний стан, емоційну стійкість, змінити свої слабкі та зміцнити сильні сторони в роботі з учнями й співпраці з колегами. Проведення такої діагностики сприятиме виявленню проблемних питань, вирішення яких може мати значний вплив на професійний розвиток педагога. Крім того, застосування такої методики може мати кілька корисних наслідків, зокрема допоможе визначити індивідуальні особливості вчителя та з'ясувати наявність / відсутність психологічних

проблем (наприклад, стресу, депресії, тривожності) тощо.

Фаховий складник діагностичної методики – частина, що дозволяє зібрати інформацію про професійні компетенції вчителя та рівень його професійної майстерності. Містить запитання, спрямовані на перевірку рівня професійної компетентності, знань та навичок учителя, необхідних для виконання своїх професійних обов'язків.

Цей складник може включати запитання про такі аспекти, як:

- розвиток професійних навичок: оцінка здатності вчителя працювати над своїм професійним розвитком, поглиблювати знання та навички;
- використання методик навчання: оцінка здатності педагога до використання інноваційних методів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій під час освітнього процесу, оцінювання знань учнів;
- виявлення прогресу учнів: оцінка здатності педагога до діагностики, відслідковування прогресу учнів та аналізу результатів навчання;
- знання нормативних документів: оцінка здатності вчителя використовувати знання про нормативно-правові акти в професійній діяльності тощо.

Такі запитання стосуються різних аспектів професійної діяльності вчителя. Переконані, що вони допоможуть йому оцінити свої професійні здібності, рівень володіння педагогічними навичками та дадуть можливість зрозуміти, які аспекти діяльності потребують удосконалення. За результатами діагностування вчитель може розробити план вдосконалення своєї роботи, або звернутися до адміністрації закладу освіти, щоб отримати додаткову підтримку та поради, які сприятимуть підвищенню якості навчання та покращенню навчального процесу в цілому. Також учителі можуть використовувати результати діагностики фахових умінь, щоб

вибрати курси, тренінги або семінари, завдяки яким розвиватимуть знання та вміння освітян.

Зауважимо, що діагностика фахових умінь є важливим інструментом для педагогів, оскільки за її допомогою можна визначити потреби вчителя в підвищенні кваліфікації, розвитку професійних компетенцій та підвищенні професійного рівня.

Отже, дослідження водночас педагогічного, психологічного та фахового складника роботи вчителя дозволяє отримати більш повну картину про його професійні здібності та компетенції. Наприклад, якщо учитель має високу професійну компетентність, але не вміє ефективно взаємодіяти з учнями, це може призвести до низького рівня успішності здобувачів освіти. Якщо ж педагог не має належних педагогічних навичок, то його фахова компетентність може бути недостатньо розвиненою для роботи з учнями тощо.

Створення каталогу діагностичних методик «Самооцінювання професійного рівня педагога» є важливою складовою педагогічного розвитку вчителя, оскільки дає можливість проводити комплексну діагностику, яка включає оцінку педагогічних, психологічних та фахових аспектів роботи вчителя. Це дозволить підвищити якість навчального процесу та забезпечити ефективність професійного розвитку вчителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Мірошник С.І. Професійний розвиток педагога: сучасні підходи. Народна освіта (електронне наукове фахове видання). URL: arodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4133.
3. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>.

Ю. В. Лєснікова,

завідувач відділу координації дистанційної освіти, стажування та пролонгованого підвищення кваліфікації комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

КОМПЕНСАТОРНІ ДИСТАНЦІЙНІ КУРСИ ПІДГОТОВКИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТІВ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2018 року № 237 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» (зі змінами згідно з постановою КМУ від 17 травня 2021 року № 476) з

02 серпня по грудень 2021 року науково-педагогічним колективом нашого інституту організовано підготовку педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти області з питань реалізації компетентнісного потенціалу освітніх галузей в умовах Нової української школи, впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти [1; 3; 4].